

บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

ในปัจจุบันการพัฒนาของประเทศต่างๆ เริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืนมากกว่าการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว โดยหลายประเทศใช้กรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) เพื่อกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศครอบคลุมในหลากหลายมิติ (Dimensions) ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยแนวคิดที่ว่าด้วยความยั่งยืน (Sustainability) เป็นแนวคิดที่เป็นนามธรรมและสามารถตีความได้อย่างหลากหลายแต่ผลของการนำไปใช้มักจะปรากฏอยู่ในรูปแบบของนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งหนึ่งในกลไกการขับเคลื่อนนโยบายด้านความร่วมมือที่สำคัญ คือ การให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance : ODA) ซึ่งเป็นภารกิจหลักของ สพพ. ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับเป้าหมายที่ 17 การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่งlobal การดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Partnerships for Sustainable Development Goal) ดังนั้น การศึกษาวิจัยนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ประเด็นดังนี้

- (1) เพื่อศึกษาและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ 17 ในบริบทการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของ สพพ.
- (2) สืบค้นข้อมูล และศึกษาความสอดคล้องระหว่างเป้าประสงค์และตัวชี้วัดกับบริบทการให้ ODA ของ สพพ. เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ 17
- (3) เพื่อเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายในการปรับปรุงการดำเนินงานให้ ODA ของ สพพ. ให้มีส่วนสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในแง่ของการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่งlobal การดำเนินงานสำหรับพัฒนาที่ยั่งยืนที่ 17

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ดำเนินการศึกษาและประเมินผลการดำเนินงานของ สพพ. ที่สามารถสนับสนุนการขับเคลื่อน SDGs 17 ในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ควบคู่กับการประยุกต์ใช้แนวทางการประเมินระดับความสำเร็จของการให้ ODA ของ สพพ. ที่สนับสนุน SDGs 17 ตามเกณฑ์การประเมิน TQA (Thailand Quality Award) ฉบับปี 2563-2566 โดยยึดโยงกรอบการประเมินในมิติด้านผลลัพธ์ (Results) หมายถึง ผลผลิต (outputs) และผลลัพธ์ (outcomes) ขององค์กร นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดหลักเกณฑ์การกำหนดช่วงคะแนนผลการประเมินตามแนวทางการประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ซึ่งได้กำหนดค่าสีแสดงสถานะของเป้าหมายตามแนวทางการรายงานความก้าวหน้า

การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย พ.ศ. 2559-2563 ของ สศช. มาประยุกต์ใช้ตามบริบทของ สพพ. ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยโดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาได้ดังนี้

➤ **วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2** โดยจำแนกตามเป้าหมายย่อยทั้ง 4 เป้าหมาย พบว่า

เป้าหมายย่อยที่ 17.2 พบว่า เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบสัดส่วน ODA/GNI ของ สพพ. กับสัดส่วน ODA/GNI ของไทย ทั้งหมด พบว่า โดยเฉลี่ยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2560 - 2564) การดำเนินงานด้าน ODA ของ สพพ. คิดเป็นร้อยละ 20.35 ของมูลค่า ODA ของไทยทั้งหมด และในปี 2564 มีสัดส่วนร้อยละ 34.57 ดังนั้น สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานด้าน ODA ของ สพพ. มีความสัมพันธ์กับมูลค่า ODA ของไทยในระดับสูงเนื่องจากมีสัดส่วนเฉลี่ยในช่วงปี 2560 - 2564 สูงถึงร้อยละ 20.35 แต่อย่างไรก็ตามเพื่อสะท้อนผลลัพธ์ (Outcome) จากการดำเนินโครงการที่เกิดขึ้นจริง เห็นควรให้พิจารณาเพิ่มเติมการวัดผลสัมฤทธิ์ (Results) ของการดำเนินงานซึ่งจะสามารถสะท้อนผลการดำเนินงานด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของ สพพ. และของไทย ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เป้าหมายย่อยที่ 17.9 พบว่า เมื่อพิจารณาการดำเนินโครงการให้ ODA ของ สพพ. มีการดำเนินโครงการตามความร่วมมือแบบ ใต้ - ใต้ (South-South cooperation) และความร่วมมือแบบไตรภาคี (Triangular cooperation) เพื่อบูรณาการความร่วมมือการให้ ODA อย่างต่อเนื่องร่วมกับหน่วยงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาต่างๆ โดยโครงการให้ ODA ของ สพพ. ที่ผ่านมามีประสิทธิผลคุ้มค่าก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมในเชิงบวกเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายย่อยที่ 17.9 นอกจากนี้ ประสิทธิภาพของโครงการให้ ODA ทางด้านวิชาการในการจัดฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ให้กับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเพิ่มพูนการสนับสนุนระหว่างประเทศสำหรับการเสริมสร้างขีดความสามารถ (Capacity Building) พบว่า ผลประเมินด้านการนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมฯ ไปใช้ประโยชน์ในการทำงานมีผลการประเมินสูงกว่าร้อยละ 90 และมีความพึงพอใจในภาพรวมของโครงการจัดฝึกอบรมฯ ร้อยละ 85 ขึ้นไป แต่อย่างไรก็ดี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการขับเคลื่อนเป้าหมายย่อยที่ 17.9 เห็นควรให้ สพพ. เพิ่มเติมการบูรณาการความร่วมมือกับภาคส่วนอื่นๆ ที่ยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการให้ ODA และส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มพูนการสนับสนุนระหว่างประเทศสำหรับการดำเนินงานโครงการ ODA ต่อไป

เป้าหมายย่อยที่ 17.16 พบว่า การดำเนินงานด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของ สพพ. มีการยกระดับการบูรณาการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับโลก ร่วมเติมเต็มโดยหุ้นส่วนความร่วมมือจากภาคส่วนที่หลากหลายซึ่งได้มีการระดมและแบ่งปันความรู้ ความเชี่ยวชาญ เทคโนโลยี และทรัพยากรทางการเงินผ่านการให้ ODA ทางด้านวิชาการด้วยการจัดโครงการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้ง สพพ. ได้ขับเคลื่อนความร่วมมือเพื่อพัฒนากับหน่วยงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาต่างๆ (Development Partners : DPs) ต่างๆ ผ่านกลไกการร่วมประชุมหารือ และการลงนาม Partnership

Arrangement เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ต่างๆ เพื่อนำองค์ความรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้สำหรับการให้ ODA ของ สพพ. ต่อไป

เป้าหมายย่อยที่ 17.17 พบว่า การดำเนินงานของ สพพ. ยังไม่สามารถตอบสนองเป้าหมายย่อยที่ 17.17 ดังกล่าว เนื่องด้วยการดำเนินโครงการที่ผ่านมาของ สพพ. ยังไม่ปรากฏการดำเนินการในลักษณะการร่วมทุนระหว่างภาครัฐและเอกชน หรือการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ (Public Private Partnership: PPP) แต่อย่างไรก็ดี สพพ. ได้พยายามขับเคลื่อนดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐภายในประเทศ ผ่านกลไกการดำเนินงานในลักษณะ Team Thailand for International Development Cooperation และริเริ่มการบูรณาการความร่วมมือทางด้านการเงินร่วมกับ DPs ต่างๆ ในรูปแบบ Parallel Financing ดังนั้น การดำเนินงานในระยะถัดไปสำหรับการผลักดันการบรรลุเป้าหมายย่อยที่ 17.17 คือ การเร่งริเริ่มให้เกิดโครงการลงทุนในรูปแบบ PPP เพื่อก่อให้เกิดการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย เพิ่มผลิตภาพและศักยภาพการผลิตในระยะยาว ลดภาระการลงทุนของภาครัฐ เพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการและส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรม และการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีต่อไป

➤ **วัตถุประสงค์ข้อที่ 3** พบว่า จากการประเมินระดับผลการดำเนินงานของ สพพ. ภายใต้การประยุกต์ใช้หลักการของเกณฑ์การประเมิน TQA สามารถสรุปประเด็นท้าทาย และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการดำเนินงานในระยะถัดไป ได้ดังนี้

1. ประเด็นท้าทาย จากผลการประเมินตามนัยดังกล่าวข้างต้น พบว่า ประเด็นท้าทายที่สำคัญที่ สพพ. ควรเร่งดำเนินการ ประกอบด้วย 2 ประเด็นคือ

1.1 สพพ. ควรเร่งดำเนินการริเริ่มดำเนินโครงการในลักษณะ PPP เพื่อให้บรรลุผลการดำเนินงานตามเป้าหมาย SDGs ทั้งมิติด้านการตอบสนองต่อพันธกิจขององค์กร สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาของโลก คำนึงถึงคู่เทียบ และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหน่วยงานของไทย ประเทศเพื่อนบ้าน และองค์กรความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอื่นๆ เป็นต้น

1.2 กำหนดค่าเป้าหมาย (Targets) ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผ่านกลไกการเทียบเคียง (Benchmarking) สำหรับการดำเนินงานความร่วมมือด้าน FA ความร่วมมือด้าน TA และ Capacity Building โดยริเริ่มจากกระบวนการกำหนดวิธีการวัดและเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับองค์กรคู่เทียบ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้แนวทางและวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practices) เพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานขององค์กรเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศต่อไป

พร้อมทั้ง เห็นควรให้ สพพ. กำหนดค่าเป้าหมาย (Target) เชิงปริมาณ (Quantity) ในมิติด้านสัดส่วนมูลค่า ODA/GNI ภายใต้ขอบเขตภารกิจการดำเนินงานของ สพพ. เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานของ สพพ. ในระยะข้างหน้าของ สพพ. โดยเห็นควรเสนอให้กำหนดค่าเป้าหมายในทุก 5 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ 20 ปี ของ สพพ. อีกทั้งควรพิจารณากำหนดค่าเป้าหมายเป็นรายปี เพื่อกำหนดเป็นตัวชี้วัด

ผลการดำเนินงานหลัก (Key Performance Indicators : KPIs) ขององค์กร ซึ่งการกำหนดให้สัดส่วน ODA/GNI ของ สพพ. เป็นตัวชี้วัดหลักขององค์กร จะสามารถสะท้อนผลการดำเนินงานที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดภายใต้ เป้าหมายย่อยที่ 17.2 ได้

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ประกอบด้วย

2.1 กำหนดสถานะ (Position) หรือเป้าประสงค์ (Goals) การดำเนินงานของ สพพ. เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดย สพพ. สามารถวางแผนหรือกำหนดทิศทางการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อน การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยสามารถจัดทำในรูปแบบ “Position Paper” เพื่อแสดงทิศทาง เจตจำนงค์ ของ สพพ. สำหรับการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2.2 การสร้างเสริมความตระหนักรู้ (Awareness) ด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance: ODA) ทั้งมิติด้านการดำเนินงานในระดับภาพรวมของไทย และการ ดำเนินงานภายใต้บทบาท ภารกิจ ของ สพพ. ที่เป็นกลไกสำคัญของรัฐบาลไทยในการขับเคลื่อนความร่วมมือเพื่อการ พัฒนาที่สามารถส่งเสริมการขับเคลื่อน SDGs เป้าหมายที่ 17 และเป้าหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการสร้าง Awareness จะส่งเสริมให้เกิดการรับรู้ทั้งระดับพื้นที่ และระดับนโยบาย และเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินคุณค่า ขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรมีความยั่งยืนและสามารถเพิ่มผลประโยชน์ทางตรงผ่านมิติด้าน ความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดผลประโยชน์ทางอ้อมผ่านมิติด้านเศรษฐกิจ (การค้าระหว่าง ประเทศ) ในระยะข้างหน้า

2.3 เพิ่มกลไกการดำเนินงานที่มุ่งเน้นการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงาน ด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาต่างๆ ทั้งภายใน และภายนอก ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดจากการดำเนินงาน และก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อ สพพ. สามารถนำมาประยุกต์ใช้ และสร้างนวัตกรรมสำหรับการดำเนินงานด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ต่อไปโดยสามารถพิจารณาแนวทางการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภายในประเทศทั้งหน่วยงาน ภาครัฐ และภาคเอกชน ให้เกิดการบูรณาการการทำงานในลักษณะ Team Thailand for International Development Cooperation โดยวางระบบการบริหารงานแบบบูรณาการในยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศ (Cross Functional Management System) ตามห่วงโซ่แห่งคุณค่า (Value Chains) ครอบคลุมกระบวนการ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อให้การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อน SDGs สำหรับเป้าหมายย่อยที่ 17 ของไทยเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป